

<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-50-11>
УДК 378.147:[373.011.3-051:78](510)

Лей Сяо

*аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна
zhangwei.aspiran@gmail.com ORCID: 0000-0003-1750-8567*

СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ САМОВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСТНОГО ПІДХОДУ

У статті розглянуті загальні питання визначення компетентності культурного самовираження у контексті підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва через призму роботи різних закордонних учених та дослідників. За основу в питанні аналізу структурних елементів компетентності самовираження були взяті напрацювання щодо ключових компетентностей упродовж життя для громадян Європейського Союзу. Методами дослідження були визначені аналіз відкритих джерел і досліджень організацій та окремих вчених, систематизація отриманих результатів та їх інтерпретація. У ході дослідження доводиться, що компетентність самовираження – це наступний етап у постійній еволюції компетентностей у галузі культури та міжособистісної взаємодії людей. Приводяться дані щодо різноманітних визначень компетентності у галузі культурної обізнаності й самовираження. Автором було проаналізовано рамку дескрипторів, які притаманні для вчителів музичного мистецтва у Європейському Союзі, до основних з них віднесено: особистісний саморозвиток; розвиток музичних здібностей; управління процесом музичного (само)розвитку; управління неформальною музичною (само)освітою. Отримані результати можуть стати цінним підґрунтям для науковців з КНР, які будуть розробляти освітні стандарти та рамки компетентностей для майбутніх вчителів музичного мистецтва. Автором зацентовано увагу на необхідності формування компетентності самовираження як найвищого щабля розвитку людського потенціалу на засадах творчості, міжкультурного взаємопорозуміння та усвідомлення власного місця у світі.

Ключові слова: компетентність самовираження, КНР, вчителі музичного мистецтва, заклад вищої освіти.

Як цитувати: Сяо Лей. (2022). Структурні складові компетентності самовираження майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті компетентнісного підходу. *Наукові записки кафедри педагогіки*. № 50, С. 113-119. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-50-11>

In cites: Siao Lei. (2022). Structural components of the competence of self-expression of the future teacher of music art in the context of the competence approach. *Scientific notes of the department of pedagogy*. №50, 113-119. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-50-11> [in Ukrainian]

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У ХХІ столітті, коли прогрес та технології дозволили людям з усього світу спілкуватися та будувати комунікацію на якісно новому рівні, виникає питання культурної складової цього явища і що найважливіше – його прояв, яким безсумнівно є самовираження різними засобами і способами. Для цього в Рамках проекту ключових компетентностей протягом усього життя для громадян Європейського Союзу (Key Competences for Lifelong

learning) було переглянуто багато дескрипторів та рівні розвитку компетентності відповідно до запитів часу [5].

Культурна поінформованість та компетенція в галузі самовираження переглянуті, щоб взяти до уваги ширший спектр сучасних форм культурного самовираження, а також чіткіше описати, як ця компетенція є вирішальним елементом у розумінні, розвитку та вираженні ідей і свого місця чи ролі у суспільстві – в інших галузях, здатності бачити і формувати світ із почуттям ідентичності, яке будується

по відношенню до інших. Особлива увага приділяється позитивному та неупередженому ставленню до інших культур та культурних відмінностей [1]. Останні є особливо важливим у контексті розвитку суспільних відносин у Китайській Народній Республіці (КНР), де внаслідок історичних та глобалізаційних процесів переплелися багато жестів, культур, національностей та філософських течій, що з одного боку збагачує культурний світ жителів КНР, а з іншого – сприяє виникненню непорозуміння та конфліктних ситуацій. Вивчення досвіду Європейського Союзу у формуванні цієї компетентності та виділення структурних елементів компетентності самовираження допоможе вченим та педагогам з КНР розробити свій шлях на основі передового досвіду зарубіжних країн, які мають багаторічний шлях запровадження цих компетенцій у суспільні відносини та освітнє середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Розглянемо докладніше деякі аспекти, пов'язані з компетентністю самовираження для освітян у деяких попередніх дослідженнях.

У Рекомендаціях Ради Європи з ключових компетенцій для навчання протягом усього життя висувається цікава концепція, що «особисте, соціальне та навчання, щоб навчатися» (LifeComp) було визначено як ключову компетенцію у 2018 році. Структура LifeComp розглядає «особисте, соціальне та навчання, щоб навчатися» як набір компетенцій, які застосовуються до всіх сфер життя, які можуть набуватися за допомогою формальної, неформальної та інформальної освіти і можуть допомогти громадянам процвітати у XXI столітті. Ці компетенції були встановлені після ретельного дослідження літератури та кількох консультацій з експертами й зацікавленими сторонами. LifeComp має дев'ять рівнів із трьома дескрипторами кожна. LifeComp можна використовувати як основу для розробки навчальних планів та навчальних заходів, що сприяють особистому та соціальному розвитку, а також навчанню протягом життя. Опис компетенцій може допомогти у вивченні їх реалізації і може розглядатися як зародок безперервного обговорення з вчителями та особами, які визначають політику у сфері освіти бачення культурного вигляду майбутніх поколінь європейців. Особливе місце у цій концепції займає саме самовираження людей як основу їхньої унікальності [13].

Şahin M., Akbaşlı S. та Yanpar Yelken T. [12] у дослідженні «Key competences for lifelong learning: The case of prospective teachers» вка-

зують, що це спрямовано на визначення рівня майбутніх вчителів з погляду ключових компетенцій навчання протягом усього життя. Навчання протягом усього життя – це великий освітній підхід, якому приділяється велика увага не лише освітньою політикою Європейського Союзу, а й іншому світі. Компетентність у навчанні протягом усього життя потребує активного та постійного використання знань. Пункти «Шкали ключових компетенцій для навчання протягом усього життя» (SKCLLL) були розроблені дослідниками на основі літератури та думок експертів у галузі освіти. У шкалі було визначено двадцять три пункти. Шкала була застосована до 415 майбутніх вчителів, які відвідують випускні класи педагогічного факультету Сельчуцького університету в Коньї, Туреччина. На основі проведеного аналізу встановлено, що стать не є ефективним фактором з погляду формування ключових компетенцій майбутніх учителів протягом усього життя. З погляду підгалузі суттєвої різниці не виявлено. Галузь, у якій майбутні вчителі вважають себе найменш компетентними – це спілкування рідною мовою. Але важливо відзначити, що розвиток культури та самовираження займає одне з лідируючих місць у середовищі вчителів [12].

Спілкування – це найважливіший чинник міжкультурного обміну та розвитку людських відносин. Dong X. [4] стверджує, щоб поліпшити свої здібності у міжкультурному спілкуванні, вивчаючи мову, вчителі повинні розвивати не лише свою мовну компетенцію, а й комунікативну компетенцію. У його статті представлено розуміння загальних культурних відмінностей між Заходом та Китаєм шляхом застосування культурних аспектів Хофстеде та Бонда, а також зазначено, що успіх міжкультурної комунікації залежить від компетентності в галузі міжкультурної комунікації, та надано деякі пропозиції щодо мети залучення до іноземної культури та способи навчання культурному самовираженню на основі отриманих даних [4].

Компетенції вчителя музики є частиною Європейської рамки кваліфікацій (EQF); отже їх необхідно обговорювати з посиланням на структуру європейських кваліфікацій та інших моделей компетенцій учителів (Загальні європейські принципи компетенцій та кваліфікацій вчителів, 2005 р. тощо). У статті подано «Дескриптор компетенцій вчителя музики», який описує кваліфікаційний ступінь бакалавра музики в галузі педагогіки мистецтва. Відповідно до Дескриптора встановлено відповідність

компетенцій вчителя музики Європейській рамці кваліфікацій та їх вплив на професійну діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва [10].

Питання психологічного взаємодії у розвитку компетентності самовираження вивчали Kirmaier L. [9]. Ho W. та Law W. Розглядали взаємозв'язок музики, суспільства та культури у своїх роботах [6; 8]. Також було досліджено вплив культури та музичної освіти на розвиток китайського суспільства як гармонійної структури, в якій культура виступає провідником висловлювання бажань та мрій як суспільства загалом, так і його окремих човнів як найталановитіших представників етносу [7].

Мета дослідження: визначити складові компетентності самовираження у розрізі європейського досвіду для майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Методи дослідження. У дослідженні використані наступні методи: аналіз та узагальнення науково-методичних джерел, державних документів з теми дослідження задля теоретичного обґрунтування висвітлюваної проблеми, моделювання, синтез отриманих даних.

Виклад матеріалу та основні результати. На початку нашого наукового пошуку нам потрібно визначитися, що таке культурне самовираження. Культурне самовираження на думку групи дослідників Watt K., Abbott P. та Reath J. [14] – це визнання важливості творчого вираження ідей, переживань та емоцій у різних засобах масової інформації, включаючи музику, виконавське мистецтво, літературу та образотворче мистецтво.

У рамках рекомендацій Ради Європи з питань «Ключових компетенцій для навчання протягом усього життя» (2018) [3] було проведено дослідження, де респондентам пропонувалося визначити релевантну назву компетентності, пов'язаної з культурою та вираженням своїх емоцій і талантів у контексті цього процесу. Щодо більшості інших компетенцій, дві третини респондентів погодилися з тим, що поточне визначення є адекватним, але лише 55% погодилися з тим, що визначення адекватно відображає розвиток різних культурних ідей, цінностей та форм, а також різноманітний спектр засобів масової інформації.

Модернізація назви та дескрипторів компетентності культурного самовираження включала довгий шлях досліджень та консультацій у рамках органів Європейського Союзу. У вихідних документах та інших консультаційних заходах вказувалося на підсумки роботи

Робочої групи з культурної свідомості та самовираження (2014–2015 рр.) та Висновки Ради з плану роботи в галузі культури (2015–2018 рр.), важливим фактором на шляху визначення структурних елементів компетентності Культурного самовираження є необхідність включення сучасних (у тому числі цифрових) форм культурного самовираження, міжкультурної обізнаності та глобальних перспектив.

На жаль, у європейських країнах немає єдиного трактування та назви компетентності культурного самовираження, що ми можемо побачити на рис.1, де представлено основні ці назви. Тому ми хочемо надати своє розуміння й назву цієї компетентності для китайських педагогів та інших зацікавлених сторін. Ми пропонуємо використовувати назву компетентності самовираження. Як наступний рівень розвитку компактності культурної обізнаності та самовираження. Адже загалом і в цілому для людини найвищим ступенем розвитку в розумовому, виховному, культурному тощо є якість «само». Важливо відзначити, що людина реалізує себе в суспільстві, де культура є барометром її розвиненості, також важливо розуміти, що самовираження не обмежується культурою, хоча в більшості випадків це синхронні процеси. Зараз світ і можливості для самовираження значно ширші, ніж просто культура, це і цифровий простір як основа нової ідентичності для людей, народжених на початку XXI століття, тому ми закликаємо розглядати компетентність самовираження для людини і особливо для педагогів творчих спеціальностей (майбутні вчителі музичного мистецтва безсумнівно входять до цієї категорії.) як сукупність знань, умінь та навичок у галузі культури, суспільних відносин та цифрового простору, спрямовані на презентацію для себе та світу своїх творчих і професійних можливостей у різних галузях життєдіяльності людини.

Burchum J. описав культурну компетентність як «нелінійний динамічний процес, який ніколи не закінчується і постійно розширюється. Він заснований на збільшенні знань та розвитку навичок, пов'язаних з його атрибутами» [2, с. 5]. Таке розуміння культурної компетентності підтверджує наше бачення компактності самовираження як наступного ступеня в нескінченному ланцюзі розвитку людського позиціонування у світі, що його оточує.

Key Competences Framework	Estonia	Finland	Flanders	France	Ireland	Italy	Netherlands	Portugal
			Socio-economic society Socio-cultural society					
Sense of initiative and entrepreneurship	Entrepreneurship competence	Working life competence and entrepreneurship	Common trunk (initiative)	Not explicitly covered	Being personally effective (senior cycle – initiative)	Entrepreneurship education		
Cultural awareness and expression	Cultural and value competence	Cultural competence, interaction and self-expression	Socio-relational development (cultural and artistic manifestations)	Languages for thinking and communicating (languages of the arts) Representations of the world and human activity	Not explicitly covered	European citizenship Cultural, artistic and landscape heritage Integration and hospitality	Language and culture	Languages and texts Aesthetic and artistic sensibility
Other competences/ skills	Self-management competence	Taking care of oneself and managing daily life (incl. using technology responsibly; consumer and personal finance skills) Working life competence	Common trunk Political-legal society Socio-economic society Socio-cultural society		Critical and creative thinking (senior cycle)	Global citizenship: Food education and territory Environmental education Economic citizenship (economic, consumer, financial literacy)	Interdisciplinary skills: Creativity Critical thinking Problem solving Cooperation	Reasoning and problem solving Critical thinking and creative thinking Awareness and control of the body

Рис.1. Порівняння рамок держав-членів ЄС із рамкою ключових компетенцій / Comparison of EU Member States x frameworks with the Key Competences Framework [3].

Далі ми пропонуємо розглянути структурні елементи компетентності самовираження у контексті культурної компактності як основи майбутніх наукових та практичних пошуків для китайських та українських вчених у контексті калібрування найважливіших понять

та дескрипторів. Також ці структурні елементи можуть використовуватися для створення корпоративних стандартів для вчителів музики у сфері розвитку компетентності самовираження (рис. 2).

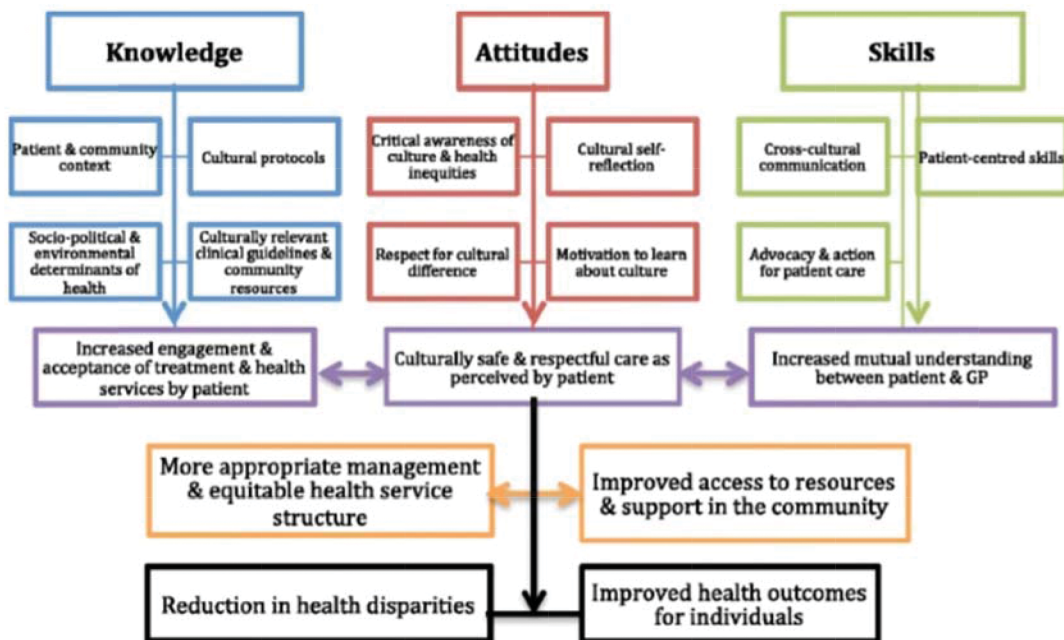

Рис. 2. Компоненти компетентності до культурної обізнаності та самовираження / Competence Components of Cultural Awareness and Self-Expression [14].

Для розуміння шляхів формування компактності самовираження майбутніх учителів музичного мистецтва слід вивчити передовий досвід вчених із Європи та інших країн. Для нас великий інтерес представляють наукові розробки Lasauskienė J. та Rauduvaitė A. [10] щодо розробки структури дескрипторів компетенцій вчителя музики загальноосвітньої школи.

1. Особистісний саморозвиток.

1.1. уміти аналізувати свою діяльність, а також розвивати свої компетенції та особисті якості;

1.1.1. оцінювати та розвивати свої особисті якості;

1.1.2. аналізувати свою музично-педагогічну діяльність;

1.1.3. спроектувати особисту кар'єру;

1.1.4. спілкуватися та співпрацювати зі шкільною спільнотою та своїми вихованцями;

1.1.5. поширювати добрий педагогічний досвід та розвивати професійні зв'язки;

1.1.6. популяризація музичних традицій у шкільництві, формування ціннісного підходу до сприйняття музики.

2. Розвиток музичних здібностей.

2.1. вміти інтерпретувати та писати музику;

2.1.1. володіти знаннями з основ музичної мови, історії, естетики, філософії, психології та етнокультури, а також технологіями їх застосування у практичній музичній діяльності;

2.1.2. використовувати навички музичного виконання (співи, диригування, ігри на різних інструментах) у музичній освіті школярів, а також знати сучасні технології музики;

2.1.3. застосовувати навички творчої музичної діяльності (аранжування, транспозиція, гармонізація та імпровізація) на уроці музики, у хорі чи оркестрі.

3. Управління процесом музичного (само)розвитку.

3.1. вміти планувати, організовувати та оцінювати діяльність школярів з музичного (само)виховання;

3.1.1. знати та оцінювати методичні особливості, програми та підручники музичної освіти;

3.1.2. планувати зміст музичної (само)освіти, розуміти цілі та завдання, а також готувати цікаві та привабливі матеріали для (само)освіти на різних рівнях;

3.1.3. організовувати діяльність музичної (само)освіти, знати специфіку музичної діяльності школярів, а також поєднувати різні форми та методи музичної діяльності;

3.1.4. застосовувати сучасні технології та методи (само)освіти шляхом інтеграції музичної освіти з іншими навчальними предметами;

3.1.5. оцінювати досягнення музичної (само)освіти та поєднувати якісні та кількісні, формальні та неформальні стратегії оцінювання.

4. Управління неформальним музичним (само)освітою.

4.1. вміти організувати музичну діяльність шкільного співтовариства;

4.1.1. знати засади неформальної музичної освіти;

4.1.2. організація учнів з різними здібностями та потребами для спільної музичної діяльності, а також організація індивідуального та колективного музикування (керівництво хорами, оркестрами, вокально-інструментальними ансамблями, підготовка солістів);

4.1.3. брати участь у шкільних проєктах, готувати та реалізовувати проєкти музичної освіти, а також організовувати освітню діяльність.

Порівнявши дескриптори компетенцій вчителя музики загальноосвітньої школи з компетенціями, викладеними у Європейській рамці кваліфікацій, Lasauskienė J. та Rauduvaitė A. [10] було встановлено, що у дескрипторі переважають функціональні та особистісні компетенції. У групі функціональних компетенцій виділяються компетенції управління процесом музичної освіти та спеціальні (предметні) компетенції. Серед групи особистісно-етичних компетенцій актуальними є здатність до аналізу своєї педагогічної діяльності, а також розвиток компетенцій та особистої кар'єри.

Хоча в документах Європейського Союзу вказується, що вищі рівні кваліфікації мають розвивати когнітивні та загальні компетенції, Lasauskienė J. та Rauduvaitė A. [10] слід зазначити, що функціональні та особистісні компетенції становлять велику групу компетенцій вчителя музики. Це тим, що сфера діяльності вчителя музики досить широка і охоплює безліч професійних функцій. Крім того, компетенції вчителя музики можуть бути успішно реалізовані тільки при їх тісному зв'язку з особистістю вчителя та його особистісним розвитком. Індивідуальний підхід – основа всіх компетенцій вчителя музики [10].

Martin M. і Vaughn B. у своєму дослідженні [11] вказують найбільш необхідні структурні компоненти компетентності культурного самовираження, які можуть допомогти краще зрозуміти необхідні зміни в майбутньому:

- √ самопізнання та усвідомлення власної культури;
- √ усвідомлення власного культурного світогляду;
- √ досвід та знання різних культурних практик;
- √ відношення до культурних відмінностей.

Насамкінець, наше глобальне суспільство потребує взаємодії та стосунків з людьми, які відрізняються від нас самих. Розвиваючи власну культурну компетентність у контексті самовираження, можна підвищити продуктивність та ефективність міжкультурної взаємодії на основі розвитку творчого потенціалу особистості та розвитку цих якостей у оточуючих.

Висновки. Таким чином, можна сказати, що культурна експресія, яка формується та розвивається в певних умовах, може перерости в компетентність. Будь-яка компетентність по-

требує чіткого розуміння її елементів дескрипторів та форм прояву. Науковий пошук цих структурних елементів дозволить сформувати правильні практичні настанови у розвитку особистості здобувачів.

Компетентність самовираження – це у нашому розумінні наступний етап розвитку компетенцій у культурній взаємодії та міжкультурному обміні. Розвиток цієї компетентності у майбутніх вчителів музичного мистецтва сприяє творчому пошуку та розвитку впевненості у своїх знаннях та вміннях через усвідомлення важливості вентерного світу людини та їх зовнішніх проявів.

У майбутніх дослідженнях планується провести порівняльний аналіз програм навчання та навчальних стандартів майбутніх учителів музичного мистецтва в Україні та КНР.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Barton, G. (2018). The relationship between music, culture, and society: meaning in music. In *Music Learning and Teaching in Culturally and Socially Diverse Contexts* (pp. 23-41). Palgrave Macmillan, Cham.
2. Burchum, J. (2002, October). Cultural competence: An evolutionary perspective. *Nursing Forum*, 37(4), p. 5.
3. Council Recommendation (2018). *Key Competences for LifeLong Learning*. Retrieved January 30, 2022, from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018SC0014>
4. Dong, X. (2009). Cultural Differences and Cultivation of Cross-Cultural Communicative Competence in Chinese FLT. *International Education Studies*, 2(2), 22-25.
5. European Communities. (2007). *Key competences for lifelong learning: European reference framework*.
6. Ho, W. C., & Law, W. W. (2004). Values, music and education in China. *Music Education Research*, 6(2), 149-167.
7. Ho, W. C. (2018). *Culture, music education, and the Chinese dream in mainland China* (Vol. 7). Singapore: Springer.
8. Ho, W. C., & Law, W. W. (2006). Students' music experiences, society and culture: music education in Shanghai, China. *Music Education Research*, 8(1), 47-64.
9. Kirmayer, L. (2012). Rethinking cultural competence. *Transcultural Psychiatry*, 49(2), 149-164.
10. Lasauskienė, J., & Rauduvaitė, A. (2013). Designing Music Teacher Competences in the European Qualifications Framework. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 83, 180-184. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.035>
11. Martin, M., & Vaughn, B. (2007). Cultural competence: The nuts and bolts of diversity and inclusion. *Strategic Diversity & Inclusion Management*, 1(1), 31-38.
12. Şahin, M., Akbaşlı, S., & Yanpar Yelken, T. (2010). Key competences for lifelong learning: The case of prospective teachers. *Educational Research and Review*, 5(10), 545-556.
13. Sala, A., Punie, Y., Garkov, V. and Cabrera Giraldez, M. (2020). *LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence*, EUR 30246 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, ISBN 978-92-76-19418-7, doi:10.2760/302967, JRC120911.
14. Watt, K., Abbott, P. & Reath, J. (2016). Developing cultural competence in general practitioners: an integrative review of the literature. *BMC Fam Pract*, 17, 158. <https://doi.org/10.1186/s12875-016-0560-6>

Стаття надійшла до редакції 16.04.2022

Стаття рекомендована до друку 16.05. 2022

Lei Siao

*Postgraduate student of the Department of Education and Innovative Pedagogy H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Alchevskikh st., 29, Kharkiv, Ukraine
zhangwei.aspiran@gmail.com ORCID: 0000-0003-1750-8567*

STRUCTURAL COMPONENTS OF THE COMPETENCE OF SELF-EXPRESSION OF THE FUTURE TEACHER OF MUSIC ART IN THE CONTEXT OF THE COMPETENCE APPROACH

The article considers general issues of determining the competence of cultural self-expression in the context of training future teachers of music through the prism of various foreign scholars and researchers. The analysis of the structural elements of the competence of self-expression was based on the development of key competences for life for the citizens of the European Union. The research methods were determined by the analysis of open sources and research of organizations and individual scientists, systematization of the obtained results and their interpretation. The study proves that the competence of self-expression is the next stage in the constant evolution of competences in the field of culture and interpersonal interaction of people. Data on various definitions of competence in the field of cultural awareness and self-expression are given. The author analyzed the framework of descriptors that are inherent in music teachers in the European Union, the main of which are: personal self-development; development of musical abilities; management of the process of musical (self) development; management of non-formal music (self) education. The results obtained can be a valuable basis for scientists from China who will develop educational standards and competency frameworks for future music teachers. The author emphasizes the need to form the competence of self-expression as the highest stage of human development on the basis of creativity, intercultural understanding and awareness of their place in the world.

Keywords: *competence of self-expression, PRC, teachers of music art, higher educational institutions.*

The article was received by the editors 16.04.2022

The article is recommended for printing 16.05. 2022